

Evropskemu visokoškolskemu prostoru naproti

Komunike s srečanja evropskih ministrov, pristojnih za visoko šolstvo, v Pragi, 19. maja 2001

[Praški komunike]¹

Dve leti po podpisu Bolonjske deklaracije in tri leta po Sorbonski deklaraciji so se v Pragi srečali evropski ministri, pristojni za visoko šolstvo, predstavniki 32 podpisnic, da bi ocenili napredek in določili usmeritve ter prednostne naloge procesa v prihodnjih letih. Ministri so se ponovno obvezali, da bodo do leta 2010 vzpostavili evropski visokoškolski prostor [*European Higher Education Area*]. Odločitev, da bo sestanek v Pragi, simbolično izraža njihovo voljo, da z mislijo na širitev Evropske unije v proces pritegnejo vso Evropo.

Ministri so pozdravili in pregledali poročilo 'Krepitev bolonjskega procesa', ki ga je naročila skupina za spremljanje procesa [*the follow-up group*], in ugotovili, da so cilji, določeni v Bolonjski deklaraciji, obče sprejeti in jih večina podpisnic ter univerz in drugih visokošolskih zavodov uporablja kot temelj za razvoj visokega šolstva. Ministri so ponovno potrdili, da si je treba še naprej prizadevati za pospeševanje mobilnosti, zato da bi študenti, učitelji, raziskovalci in administrativno osebje lahko izrabili bogastvo evropskega visokošolskega prostora in njegove demokratične vrednote, kulturno in jezikovno raznolikost ter raznolikost visokošolskih sistemov.

Ministri so se seznanili z zborovanjem evropskih visokošolskih zavodov, ki je bilo 29. in 30. marca v Salamanci, ter s priporočili z zborovanja evropskih študentov, ki je bilo 24. in 25. marca v Göteborgu, ter izrekli priznanje dejavnemu sodelovanju Evropskega združenja univerz (EUA) in Zveze nacionalnih študentskih organizacij Evrope (ESIB) v bolonjskem procesu. Omenili so tudi mnoge druge pobude za razširitev procesa in jih ugodno ocenili. Ministri so se seznanili tudi s konstruktivno pomočjo Evropske komisije.

Ministri so ugotovili, da so se v zvezi s strukturo stopenj [*degree structure*] v večini držav intenzivno in široko ukvarjali z dejavnostmi, priporočenimi v Deklaraciji. Zlasti ugodno so ocenili napredek pri delu v zvezi z zagotavljanjem kakovosti. Ministri se zavedajo, da je pri obravnavanju izzivov, ki jih prinaša transnacionalno [*transnational*] izobraževanje, potrebno sodelovanje. Priznavajo tudi, da je treba na izobraževanje gledati s stališča vseživljenjskega učenja.

Nadaljnje delo za šest ciljev bolonjskega procesa

Kot je opredeljeno v Bolonjski deklaraciji, so ministri potrdili, da je oblikovanje evropskega visokošolskega prostora pogoj za večjo privlačnost in konkurenčnost visokošolskih zavodov v Evropi. Podprli so zamisel, da je treba visoko šolstvo šteti za javno dobrino [*public good*], da je in bo ostalo javna odgovornost [*public responsibility*] (regulacija itd.) ter da so študentje polnopravni člani visokošolske skupnosti. S tega vidika so ministri v zvezi z nadaljnjim procesom pripomnili naslednje:

Sprejetje sistema lahko prepoznavnih in primerljivih stopenj

Ministri toplo priporočajo univerzam in drugim visokošolskim zavodom, da v celoti izrabijo veljavno nacionalno zakonodajo in evropska sredstva, namenjena akademskemu in strokovnemu

¹ Prevedeno iz angleščine na podlagi objave v *Compendium of Basic Documents in the Bologna Process*; Strasbourg: Council of Europe, 2002. Prim. tudi objavo na spletni strani http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/010519PRAGUE_COMMUNIQUE.PDF (10.12.2004).

priznavanju delov študija [*course units*], stopenj [*degrees*] in druge izobrazbe [*awards*], tako da bodo lahko državljani učinkovito uporabljali svoje kvalifikacije, usposobljenost in spretnosti v celotnem evropskem visokošolskem prostoru.

Ministri so pozvali organizacije in mreže, kot sta NARIC in ENIC, naj na institucijah ter na državni in evropski ravni uveljavljajo preprosto, učinkovito in pravično priznavanje, ki bo odražalo raznolikost kvalifikacij.

Sprejetje sistema z dvema glavnima študijskima obdobjema

Ministri so z zadovoljstvom ugotovili, da so že stekle razprave in prizadevanja za strukturo stopenj, ki temelji na dveh glavnih študijskih obdobjih [*cycles*] in na delitvi visokošolskega študija na dodiplomski in podiplomski. Nekatere države so že prevzele to strukturo, druge pa jo z velikim zanimanjem proučujejo. Pomembno je omeniti, da si je v mnogih državah dodiplomsko [*bachelor's*] in magistrsko [*master's*] stopnjo² oziroma primerljive druge stopnje po dveh študijskih obdobjih [*comparable two cycle degrees*] mogoče pridobiti tako na univerzah kot na drugih visokošolskih zavodih. Programi, ki peljejo do stopnje izobrazbe [*degree*], so in bi pravzaprav morali biti različno usmerjeni in imeti različne profile, da bi ustrezali raznovrstnim potrebam posameznikov, akademskim potrebam in potrebam trga dela, kot je bilo ugotovljeno na helsinškem seminarju o stopnjah izobrazbe na ravni *bachelor* (februarja 2001).

Uvedba sistema kreditnih točk

Ministri so poudarili, da je treba za večjo prožnost v procesih učenja in pridobivanja kvalifikacij sprejeti skupne mejnike za kvalifikacije s sistemom kreditnih točk, kot je ECTS ali kak drug z njim združljiv sistem, ki bo omogočal tako prenašanje kot nabiranje [*transferability and accumulation*] točk. Takšne ureditve bodo skupaj z vzajemno priznanimi sistemi zagotavljanja kakovosti olajšale dostop študentov do evropskega trga dela in okrepile združljivost, privlačnost in konkurenčnost evropskega visokega šolstva. Splošna uporaba takšnega sistema kreditnih točk in Priloge k diplomu bo pospeševala napredek v tej smeri.

Pospeševanje mobilnosti

Ministri so ponovno zatrdili, da je izboljšanje mobilnosti študentov, učiteljev, raziskovalcev in administrativnega osebja, kot je postavljeno v Bolonjski deklaraciji, nadvse pomemben cilj. Zato so se ponovno obvezali, da si bodo prizadevali za odpravo vseh ovir za prost pretok študentov, učiteljev, raziskovalcev in administrativnega osebja, ter poudarili družbeno razsežnost mobilnosti. Seznanili so se z možnostmi za mobilnost, ki jih ponujajo programi Evropske skupnosti, ter napredkom, doseženim na tem področju, npr. pri uvedbi akcijskega načrta mobilnosti, ki ga je podprl Evropski svet v Nici leta 2000.

Pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti

Ministri se zavedajo izredno pomembne vloge, ki jo imajo sistemi za zagotavljanje kakovosti pri zagotavljanju visokih standardov kakovosti in lažšanju primerljivosti kvalifikacij po vsej Evropi. Priporočili so tudi tesnejše sodelovanje med mrežami za priznavanje in zagotavljanje kakovosti. Poudarili so potrebo po tesnem evropskem sodelovanju, vzajemnem zaupanju v nacionalne sisteme za zagotavljanje kakovosti ter njihovemu sprejemanju. Nadalje so spodbudili univerze in druge

² V začetni fazi bolonjskega procesa so se v navezavi na zamisel dvostopenjskega študija skoraj v vseh nacionalnih jezikih pogosto spontano uporabljale izpeljanke iz (v glavnem) angleških imen stopenj *bachelor's* in *master's*, kasneje pa se je v 'bolonjskem' jeziku uveljavilo načelno nevtravno govorjenje o »stopnjah po dveh glavnih študijskih obdobjih«, ki se v nacionalnih jezikih pač lahko različno imenujejo. To pomeni, da nam v slovenščino ni treba po vsej sili prevajati izraza *bachelor's*, ki je poleg tega naši tradiciji akademskega govora dokaj tuj. V *Report on a Framework for Qualifications of the European Higher Education Area* iz decembra 2004 je ta 'nevtralni' jezik že povsem uveljavljen. (Op. prev.).

visokošolske zavode, naj razširjajo primere najboljše prakse in oblikujejo scenarije za vzajemno sprejemanje evalvacijskih in akreditacijskih/certifikacijskih mehanizmov. Ministri so pozvali univerze in druge visokošolske ustanove, nacionalne agencije in Evropsko mrežo za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (ENQA), naj v sodelovanju z ustreznimi organi iz držav, ki niso članice ENQA, sodelujejo pri uvajanju skupnega referenčnega ogrodja [*framework of reference*] ter razširjajo najboljšo prakso.

Spodbujanje evropskih razsežnosti v visokem šolstvu

Da bi še okrepili pomembnost evropskih razsežnosti [*European dimensions*] v visokem šolstvu in zaposljivost diplomantov, so ministri pozvali visoko šolstvo, naj na vseh ravneh okrepi razvoj modulov, študijev in kurikulov [*modules, courses and curricula*] z 'evropsko' vsebino, usmeritvijo ali organizacijo. To še zlasti velja za module, študijske enote in stopenjske kurikule [*degree curricula*], ki jih ustanove iz različnih držav izvajajo na partnerski osnovi in vodijo do javnoveljavne skupne stopnje izobrazbe [*joint degree*].

Nadalje so ministri poudarili naslednje:

Vseživljenjsko učenje

Vseživljenjsko učenje je bistveni element evropskega visokošolskega prostora. V prihodnji Evropi, v kateri bosta družba in gospodarstvo temeljili na znanju, so strategije vseživljenjskega učenja potrebne za spoprijemanje z izzivi konkurenčnosti in uporabe novih tehnologij, z izboljšanjem socialne kohezije, enakih možnosti [*equal opportunities*] in kakovosti življenja.

Visokošolske ustanove in študenti

Ministri so poudarili, da je delovanje univerz in drugih visokošolskih zavodov ter študentov kot kompetentnih, aktivnih in konstruktivnih partnerjev pri uvajanju in oblikovanju evropskega visokošolskega prostora potrebno in dobrodošlo. Visokošolski zavodi so pokazali, kakšen pomen pripisujejo ustvarjanju združljivega in učinkovitega ter obenem raznolikega in prilagodljivega [*adaptable*] evropskega visokošolskega prostora. Ministri so tudi poudarili, da je kakovost temeljni pogoj za zaupanje, relevantnost, mobilnost, združljivost in privlačnost evropskega visokošolskega prostora. Ministri so izrazili svoje priznanje za prispevke pri razvoju študijskih programov, ki združujejo akademsko kakovost s trajno zaposljivostjo, ter pozvali k nadaljnji dejavni vlogi visokošolskih zavodov.

Ministri so potrdili, da bi morali študenti sodelovati in vplivati na organizacijo in vsebino izobraževanja na univerzah in drugih visokošolskih zavodih. Ponovno so potrdili tudi potrebo po upoštevanju socialne razsežnosti [*social dimension*] v bolonjskem procesu, na katero so opozorili študenti.

Pospeševanje privlačnosti evropskega visokošolskega prostora

Ministri so se strinjali o pomembnosti večje privlačnosti evropskega visokošolskega izobraževanja za študente iz Evrope in drugih delov sveta. Prepoznavnost in primerljivost evropskih visokošolskih stopenj po vsem svetu bi bilo treba povečati z razvojem skupnega kvalifikacijskega ogrodja [*framework of qualifications*] ter koherentnimi mehanizmi za zagotavljanje kakovosti in akreditacije/certifikacije ter z bolj prizadevnim informiranjem.

Ministri so zlasti poudarili, da kakovost visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti je in mora biti pomembna določnica mednarodne privlačnosti in konkurenčnosti Evrope. Ministri so se strinjali, da bi bilo mogoče evropski visokošolski prostor obogatiti, če bi več pozornosti posvetili visokošolskim zavodom in programom z različnimi profili. Zaradi mogočih posledic in pričakovanj v zvezi s transnacionalnim izobraževanjem so pozvali k večjemu sodelovanju med evropskimi državami.

Nenehno nadaljnje delo

Ministri so se obvezali, da bodo nadaljevali medsebojno sodelovanje na podlagi ciljev, določenih v Bolonjski deklaraciji, tako da bodo iskali podobnosti ter s pridom izrabljali [*benefiting*] razlike med kulturami, jeziki in nacionalnimi sistemi, da bodo izrabili vse možnosti za medvladno sodelovanje in za stalen dialog z evropskimi univerzami in drugimi visokoškolskimi zavodi, študentskimi organizacijami ter programi Skupnosti.

Ministri so pozdravili nove članice, ki so se pridružile bolonjskemu procesu na podlagi vlog ministrov iz tistih držav, ki imajo možnost sodelovati v programih Evropske skupnosti Socrates in Leonardo da Vinci ali Tempus-Cards. Sprejeli so vloge Hrvaške, Cipra in Turčije.³

Ministri so se odločili, da bo v drugi polovici leta 2003 v Berlinu novo srečanje za nadaljevanje procesa, da bi ocenili napredek in določili usmeritve in prednostne naloge za naslednje faze procesa naproti evropskemu visokoškolskemu prostoru. Potrdili so, da je potrebna struktura za nadaljnje delo [*structure for the follow-up work*], sestavljena iz skupine za spremljanje procesa [*follow-up group*]⁴ in pripravljalne skupine [*preparatory group*]. Skupino za spremljanje procesa naj bi sestavljali predstavniki vseh podpisnic, novih članic in Evropske komisije, predsedovalo pa naj bi ji vsakokratno predsedstvo EU. Pripravljalno skupino naj bi sestavljali predstavniki držav gostiteljic prejšnjih ministrskih srečanj in naslednjega ministrskega srečanja, dveh držav članic EU in dveh držav nečlanic EU; zadnje štiri predstavnike bo izvolila skupina za spremljanje procesa. Vsakokratno predsedstvo EU in Evropska komisija bosta prav tako članici pripravljalne skupine. Pripravljalni skupini bo predsedoval predstavnik države gostiteljice naslednjega ministrskega srečanja.

Med nadaljnjim delom [*follow-up work*] se je treba posvetovati z Evropskim združenjem univerz, Evropskim združenjem institucij v visokem šolstvu (EURASHE), Zvezo nacionalnih študentskih organizacij Evrope ter s Svetom Evrope.⁵

Da bi razširili proces, so ministri skupini za spremljanje procesa priporočili pripravo seminarjev za proučevanje naslednjih področij: sodelovanje v zvezi z akreditacijo in zagotavljanjem kakovosti, priznavanje in uporaba kreditnih točk v bolonjskem procesu, načrtovanje skupnih diplom [*joint degrees*], socialna razsežnost [*social dimension*], pri čemer je treba posebno pozornost posvetiti oviram pri mobilnosti ter širitvi bolonjskega procesa, vseživljenjskemu učenju ter vključenosti študentov.

Prevod: P. Zgaga

³ De facto je bil v članstvo po praški konferenci sprejet tudi Liechtenstein. – (Op. prev.).

⁴ Za to skupino se je kasneje uveljavila kratica BFUG (*Bologna Follow-up Group*). Pripravljalna skupina kot posebna struktura je delovala le do berlinskega srečanja. – (Op. prev.).

⁵ Predstavniki teh organizacij so se poslej udeleževali sestankov BFUG in pripravljalne skupine kot posvetovalni člani (brez pravice glasovanja, ki pa se redko uporablja). – (Op. prev.).